

Темæ: Лексикайæ рацыд æрмæг сфæлхат кæнын.

Нысан:

1.Лексикайæ скъоладзаутæ æрмæг куыд базыдтой, уый сфæлхат кæнын.

2.Ныхасы рæст æмæ растфыссынадыл бакусын

3.Адæмон сфæлдыстадмæ уарзондзинад æвзæрын кæнын скъоладзауты зæрдæты.

Урочы пайдагæнæн æрмæг: дидактикон æрмæг, æмбисæндтæ,æмдзæвгæтæ,презентации.

Урочы цыд.

Бацæттæгæнæн рæстæг: Уæ бон хорз, сывæллæттæ.(1 слайд).

Абон нæ урокмæ æрбацыд уазджытæ, æмæ сын, уæ хорзæхæй , æгас цу зæгъæм.(2 слайд).

Урочы темæмæ рахизын:

Сывæллæттæ, цæмæй нæ зæрдыл æрлæууын кæнæм, цавæр æвзаджы хай ахуыр кодтам фæстаг рæстæджы, уый тыххæй мæ фæнды , цæмæй бакусæм ацы дзырдбыдыл.

с	т	ъ	а	Л	ы	т	æ	
			п	Е	ц			
				К	у	ы	д	з
				С	а	г		
æ	р	г	ъ	И	у			
	б	у	л	К	ъ			
			м	Æ	й			

1.Нæ цары цæхæры кæфой.(Стъалытæ).

2. Зымæг хæры, сæрд – нæ. (Пец).

3.Адæймаджы хуыздæр хæлар, хæдзар хъахъхъæнæг.(Куыдз).

4.Нæ галаен æстдæс сыкбайы.(Саг).

5.Стæгæй фæлмæндæр, фыдæй хъæбæрдæр.(Æргъу).

6.Сау дæр ваййы æмæ урсдæр, тайы зæххы бын, у халсар. (Булкъ).

Директор



Кетанурова З. К.

7. Нæ цары къæдз æхсырф.(Мæй).

Цавæр дзырд бамбæхст нæ дзырдбыды? (Лексика).

Зæгъут- ма , цæй руаджы йæ сбæрæг кодтам не мбæхст дзырд? (Уыци – уыциты руаджы).

- Абоны урокмæ нын (скъоладзауы ном) бацæттæ кодта фысгæ куыст адæмон сфæлдыстады хуыз «Уыци - уыци»-тæй хъусынгæнинаг. Табуафси.

УЫЦИ –УЫЦИТЫ ахадындынад адæймаджы царды.

Уыци –уыци у адæмон сфæлдыстады хуызтæй иу: исты предмет кæнæ фæзынд барæй зынаембарæн хуызы æвдисын, цæмæй æцæгæй цы у, уый зындæр базонæн уа.

Уыци – уыцитæ хорз æвдисæн сты, адæм раджы дæр æрдзы æмæ царды алыхуызон фæзындтæм сæ цæст куыд бæстон дардтой æмæ сæ цыбыр ныхастæй бæлвырд æмæ аив æвдисынмæ куыд арæхстытсты, уымæн.

Уыци – уыциты æвдыст цæуы адæмы цыргъзонддынад, æвзаджы уæрæх авналантæ, йæ хъæздыгдынад.

Уыци – уыциты хуызтæ сты бирæ.

а)Хæдзары дзаума: «Нæ чысыл арвæй мит уары» (сасир æмæ ссад),

æ)Хæрд æмæ нозт «Доны райгуыры, афтæмæй донæй тæрсы» (цæхх), «Æнæ сæрæй хæрдмæ цæуы» (хыссæ).

б)Дарæс, къахыдарæс: «Бон – дзаг æхсæв – афтид» (дзабыртæ), «Дæлгоммæ – дзаг, уæлгоммæ – афтид» (худ).

в)Адæймаджы буары хæйттæ: «Нæ талынг скъæты урс уæрыччытæ» (дæндæгтæ), «

г)Æрдзон фæзындтæ: «Нæ зæххыл лæууы, нæ – арвыл (мигътæ),

«Нæ уæлхæдзар – фæндырдзæгъдæг» (арвнæрд),

Уыци – уыцитæ тынг рагон сты, уый бæрæг у сæ мидисæй дæр, уæмæн æмæ сæ æвдыст цæуы ирон адæмы рагон царды нывтæ, сæ царды уаг:

Нæ чысыл мæсыг рæсугъд амад

Йæ алы дур дæр фидар амад. (Наргхор)

Директор



Хетагурова З.А.

Хохы йæ цыбыр кæрц дары.

Быдыры – йæ даргъ кæрц. (Фыс).

- Сывæллæттæ, нæ зæрдыл – ма æрлæууын кæнæм дзырд «лексика»- йы нысаниуæг. (Лексика у æвзаджы ахуырады хай, æвзаджы дзырдтæ иумæ райсгæйæ.)

- Куыд æмбарут дзырды лексикон нысаниуæг? (Зæгъæм, дзырд **сæрак** - фæлмæн тæнæг царм, аразынц æй сæггы, фысы æмæ роды цармттæй.

Зæгъæм, **тинтъычы**- сæггы хъуын йе ндахæй йын бийынц кæлмæрзæнтæ, цъындатæ.

Æхсарджын – уæндон, ныфсджын, хъаруджын, хъæбатыр адæймаг) .

- Не ваджы хъæздыгдзинад бæрæггæнæг дзырдтæ цавæртæ сты?
(Иунысанон, бирæнысанон дзырдтæ,омонимтæ, синонимтæ,антонимтæ).

Дзырднатон куыст:

Сæрак -

Тинтъычы -

Æхсарджын -

Иунысанон дзырдтæ:

Стъол, пъл, хур, арв, дидинаг, чиныг.

Бирæнысанон дзырдтæ:

Мæй, къах, хос, æвзаг, сæр, был.

- Цы хонæм дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг? (Зæгъæм , **сыгъзæрин**, æппæты фыццаг нæ цæстытыл ауайдзæн **сыгъзæринæй** конд дзаума (къухдарæн , рæхыс,сахат)- уый у ацы дзырдæн йæ комкоммæ нысаниуæг). Йæ ахæсгæ нысаниуæг та уыдзæн- **сыгъзæрин** къухтæ, **сыгъзæрин** фæззæг, **сыгъзæрин** зæрдæ.

- Сбæрæг ма кæнут ныр та ацы дзырдтæн сæ иумæйаг ном...

Фыдхуыз – мæллæг

Хъæздыг – бонджын

Дзæмбы – къух

Директор



Хетагурова З.Х.

Нуазын – цымын

Сагъæс кæнын – мæт кæнын

(Ацы дзырдтæ сты синонимтæ).

Цы хонæм синонимтæ та? (Синонимтæ февдисынц иу хъуыдыйы фæлгъуызтæ).

Къордты куыст:

1 къорд . Ссарын дзырдтæн сæ синонимтæ.

Аджын – хæрзад

Æрдæг – æмбис

Ссæдз – дыууын

Æмбал – æрдхорд

Гыццыл – чысыл

2 къорд. Ссарын дзырдтæн сæ синонимтæ.

Стыр – егъау

Згъорын – дугъ кæнын

Æвзонг – æрыгон

Цот – зæнæг

Хæрзхуыз – нард

Ниуын – кæуын

А)- Ныртæккæ уын бакæсдзынæн Абайты Амырханы æмдзæвгæ æмæ мын загъут, цы амонинц бæрæггонд дзырдтæ?

Райсомæй цæрдæг куы **фесты**,

Уæд хъазуатон кусæг **фесты**.

Комбайн рæвдз æфсиртæ **тоны**,

Иу гектар дæтты дæс **тоны**.

Сарæзта цæрæнуат **халон**,

Цæй, ныр ын æй æз куыд **халон**.



Директор

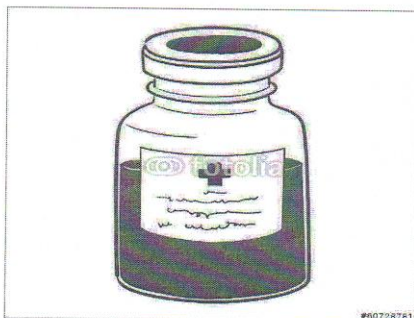
Китомурова З.Х.

Уыгæрдæнты федтон **ахстон**,
 Уым уæрццы лæппынтæ **ахстон**.
 Тоны мад йæ пакъуы **хъазæн**,
 Райста саби дæр йæ **хъазæн**.
 Расыг чи кæны нæ **разы**,
 Уымæй мах нæ вæййæм **разы**.

Б) Цухгонд омонимтæ бавæрын:

Сæрвæты дын хæрæг хизы,
 Зонд йæ сæрмае ппын нæ
 Иу фыййау фæнадта цæуы,
 Дзуджы разæй , дам, нæ
 Кæд къæрмаг тъыст ис йæ хъусы,
 Йе уæддæр мæ ныхас
 Даргъ фыдынд сæрыхъуын дары,
 Уайдзæф мурмæ дæр нæ

В) Æркæсут –ма нывмæ æмæ зæгъут, цы сæм ис иумæйагæй?



Хос.



Директор

Кетанурова З.Р.

Хатдзæг : Омонимтæ иртасын хъæуы бирæнысанон дзырдтæй. Иу дзырды нысаниуджытæ цæмæйдæр вæййынц æввахс, се хсæн вæййы бастдзинад, омонимтæн та иумæйагæй ницы вæййы.

- Ныр та ахъазæм антонимтæй. (Ахуыргæнæг ахуырдаумæ баппары пурти æмæ йын фæзæггы дзырд, хъуамæ йын уый та зæгъа йæ ныхмæвæрд дзырд)

Сау – урс, зæронд- ног, зымæг – сæрд, æвзæр – хорз, разæфтуан – фæсæфтуан, ахуыргæнæг – скъоладзау, хъæздыг – магуыр, тыхджын – æдых, мæллæг – хæрзхуыз.

Тетрæдты фысгæ куыст:

Диктант.

Маст чи нæ бахордта, уый **адджын** нæ зоны. **Сау** къуымбил **урс** къуымбиыл чъизийæ худти. **Мады** зæрдæ -риссаг , **фыды** зæрдæ – мæтгæнаг. Нартæн се **лгъыст** дæр æмæ сæ **арфæ** дæр цæуаг уыдысты.

Даргъ лæгыл **цыбыр** рон. (Ссарын антонимтæ æмæ сын сæ быны бахахх кæнын. Дыккаг хъуыдыйад хъуыдыйады уæнгтæм гæсгæ равзарын).

Уæдæ цы хонæм антонимтæ? (**Сæ нысаниуæг ныхмæвæрд кæмæн вæййы, ахæм дзырдтæн сæ иумæйаг ном у антонимтæ**).

Цæмæй арæст сты диктанты тексты рæнхъытæ? (**Æмбисæндтæй**)

Цы хонæм æмбисæндтæ?

ÆМБИСÆНДТÆ сты цыбыр уацмыстæ, æвдисынц адæмы цыргъзонд æмæ æвзаджы хъæздыг æвæраентæ.

Æмбисæндтæн ис хъомыладон ахадындзинад. Фыдæлтæм ахæм ныхас уыд: «**Æмбисондхæссæг – зондамонæг**».

Сæ тематикæ у алыхуызон:

а)Райгуырæн бæстæмæ уарзондзинад: «Лæгæн дунейыл адджындæр цы баззад?» - «Мад, хæдзар, райгуырæн бæстæ», «Уызын дæр йæхи къудзийы бынмæ лыгъди», «Нарт – иу сæхи уæзæгыл чи нæ райгуырди, уый сæхицæй нæ хуыдтой»,

Директор



Иттигурова З.Р.

æ)Куыст æмæ фæллой: «Цард куыстæй у», «Цард куыстæн у», «Цард куыстæй у», «Чи нæ кусы, уый нæ хæры», «Куыстæй адæймаг нæуæг кæны», «Фылдæр кусæг фылдæр цæры», « Цы куыст кæнай, уый – зæрдæйæ».

б)Фыдгуыбын. Фырхæрд: «Æвзæрæн йæ уæлмæрд йæ гуыбын», «Хæрдæй æфсис нæ зоны», «Æдых лæг йæ тых хæрдыл æвдисы», «Йæ гуыбын йæ 'ккой акодта æмæ куывдмæ ныффардæг».

в)Æфсæст. Æххормаг: «Æфсæст лæг æнаæмæт у», «Æфсæст æххормаджы мæт нæ кæны», «Æфсæсты зæрдæ зарын агуры», Æххормаг лæг йæ гуыбынмæ хъусы», «Фырæххормагæй мæ уд схауы», «Му фырæфсæстæй куырм у, иннæ та фырыстонгæй», «Æххормаджы бафсадын удыбæстæ у».

г) Æфсарм. Уæздандзинад. Æгъдау: «Цæсгом армыдзаг йеддæмæ нæу», «Æфсарм адæмы у», «Æдзæсго лæг цыдæриддæр фæразы», «Уый æфсæдтæ дæр нæ басæтдзысты», «Адæймаг йæ цæсгомæн чъизийæ куы нæ тæрса, уæд цына бакандзæн?», «Уымæн йæ цæсгомыл дæр бату кæн», «Ирон æфсарм хуыцау макуы байсын кæнæд», «Æфсарм æфсарм у, æгъдау та æгъдау у».

Хатдзæгтæ:

1.Уæдæ абоны урочы мах сфæлхат кодтам лексикæ.

2. Нæ фæрох кодтам нæ зæрдыл æрлæууын кæнын адæмон сфæлдыстады хуызтæ. Нæ урок райдыдтам уыци – уыцитæй æмæ йын кæрон скодтам æмбисæндтæй.

Рефлекси:

Æртæккæ алчидæр банымайæд йæ дзуæппытæ таблицæмæ гæсгæ, скаенæд йæ зонындзинæдтæн бæлвырд аргъ æмæ равзæрæд хъæугæ бæрæггæнæны хуыз. Бæрæггæнæнтæ та сты фæткъуытæ... Сырх- иттæг хорз, бур- хорз, цъæх- хуыздæрхъуаг.Бафидар сæ кæнут нæ дыргъбæласмæ.

Хæдзармæ куыст:

Алкæмæн дæр байуарын карточкæтæ бæлвырд хæслæвæрдимæ, кæцытæ хъæудзæн баххæст кæнын.

Хæрзбон. Арфæгонд ут.



Директор

Кеттгурова З.Х.